

Koulutus ja osaaminen Kainuussa

Euroopan sosiaalirahastolla (ESR+) tuetaan maakunnan osaamista...s.6-9

Jatkuva oppiminen työelämän muutoksen ohjaajana...s.10-11

Kansainvälisen yhteistyön ohjelmilla osaamista alueille...s. 4-5

Ammatillisella koulutuksella turvataan osaavaa työvoimaa...s. 12-13

1/2024

Koulutus ja osaaminen Kainuussa

Koulutus ja osaaminen Kainuussa on Kainuun liiton ja Europe Direct Kainuun EU-teemajulkaisu, jossa esitellään osaamisen merkitystä alueiden kehittämisen näkökulmasta. Osaamisen eri näkökulmia esitellään useiden kirjoittajien toimesta, eri oppilaitoksista ja aluekehityksen eri lähtökohdista. Kirjoitukset tuovat esiin Kainuun maakunnan koulutuksen kehittämistä ammatillisen koulutuksen korkeakoulutuksen osalta sekä avaavat jatkuvan oppimisen ja koulutuksen rakenteellista muutosta. Kehittämisasiirahoitukseen lähteitä ja paino-pisteitä kuvataan EU:n osarahoitteisten ohjelmien kautta.

Europe Direct Kainuu kuuluu EU:n komission tiedotusverkostoon Kainuun liiton isännöimänä ja Komission Suomen-edustuston koordinoimana.

Kirjoittajat

Jouni Ponnikas, Eero Vilhu, Paula Karppinen ja Roman Gokkojev (Kainuun liitto)

Verna Piirainen (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus)

Mikko Keränen (Kajaanin ammattikorkeakoulu)

Anu Kuosmanen ja Mirva Manninen (Kainuun ammattiopisto)

Osmo Hänninen (Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos)

Matti Saren ja Mikko Saari (Kajaanin ammattikorkeakoulu)

Vesa Virtanen (Kajaanin yliopistokeskus)

Kansien kuvat
Etukansi: Mimbus Inc.
Takakansi: Eero Vilhu

Lehden taitto
Digi- ja mainostuomisto Höry

Ota yhteyttä

Kainuun liitto / Europe Direct Kainuu
Eero Vilhu
aluekehitysasiantuntija
eero.vilhu@kainuunliitto.fi
Kauppakatu 1, 87100 Kajaani

Sosiaalinen media
Facebook: www.facebook.com/KainuuED
Twitter: @EdKainuu

Kuvat: Kainuun Kuvapankki ja Kainuu Arctic Lakeland

Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen Kainuun maakuntaohjelmassa

Kainuun maakuntaohjelmassa 2022–2025 koulutustoiminta luonnollisesti sijoitetaan aluekehittämisen ytimeen. Koulutus ja osaaminen ovat alueen elinvoiman, asukkaiden hyvinvoinnin, yritysten kestävän kasvun ja kilpailukyyn sekä työhyvinvoinnin ja vetovoimaisen työelämän perusrakennusaineita. Työelämän vaatimukset elinikäiselle oppimiselle ja osaamisen päivittämiselle kasvavat erityisesti digitaalisen ja vihreän siirtymän voimistamina.

Koulutus vastaa työelämän tarpeisiin sekä poikii uusia yrityksiä

Maakuntaohjelmassa tavoitteeksi on asetettu, että Kainuussa annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä jatkuvan oppimisen ratkaisulla vastataan ennakoivasti Kainuun työelämän tarpeisiin sekä turvataan ja kehitetään koulutuspalveluja koko Kainuun alueella. Maakuntaohjelmassa korostetaan, että Kainuussa toimiville toisen ja korkea-asteen ja vapaan sivistystyön laadukkaiden koulutuspalvelujen tuottajille tulee kehittää yhteistyöllä vahva kansallinen ja kansainvälinen asema ja rooli. Kainuulaisen koulutuksen vetovoimaa pitää vahvistaa. Kainuuseen tulee kehittää uutta pysyvää ja joustavaa yliopistollista perustutkintokoulutusta. Vetovoimaista koulutustarjontaa kehittämällä voidaan kainuulaisten koulutustasoa ja korkeakoulutettujen osuutta nostaa.

Kainuuseen halutaan kehittää ja laajentaa omia vetovoimaisia alueen tarpeisiin vastaavia koulutuspalveluja, koska alueella koulutettut osaajat myös työllistyvät alueelle, jos vain annettava koulutus vastaa alueen työelämän tarpeisiin ja jos opiskelijat osataan integroida työelämään mielellään jo opintojen aikana. Toimialojen koulutustarjonta myös houkuttelee ja pitää yrityksiä alueella ja luo uusia.

Kainuun aluetalouden kestävä kasvu edellyttää maakuntaan lisää korkean jalostusasteen teollista tuotantoa, tuotteiden ja palvelujen jalostusasteen

nostamista sekä korkeampaa työn tuottavuutta, joka vahvistaa julkisen talouden rahoituspohjaa sekä kainuulaisten ostovoimaa. Korkea työntuottavuus ja jalostusaste edellyttävät teollisia investointeja, uusia toimintatapoja ja innovaatioita sekä osaamisen jatkuvaa päivittämistä. Työn tuottavuuden paraneminen luo uudenlaista osaamista edellyttäviä tehtäviä. Valmiuksia niihin pitää pystyä luomaan täydennyskoulutuksen sekä tutkintokoulutuksen avulla.

Yhteiskunnan murros ja kansainvälistyminen edellyttävät uutta osaamista

Digitalisaatio ja teknologian eksponentiaalinen kehitys mullistavat kiihtyvällä vauhdilla työnteon ja oppimisen vaatimuksia. Ihmiskunnan kestävyyskriisin edellyttämä vihreä siirtymä pakottaa yhteiskuntien ja talousjärjestelmien kaikki sektorit ekologiseen rakennemuutokseen, loikkaan kohti kestävää kehitystä. Vihreän siirtymän onnistumisen edellytyksiä ovat riittävä osaaminen ja uudet innovaatiot.

Kainuussa haasteena koulutuksen ja osaamisen kehittämisessä ovat myös ikääntyvä väestö ja pienenevät nuorten ikäluokat. Osaamisen vahvistaminen ei kohota alueen elinvoimaa ilman riittävää määrää koulutettavia ja alueelle työllistäviä osaajia. Ikäluokat pienenevät Suomen kaikilla alueilla. Suomen kansantalouden kestävän kasvun ja julkisen talouden verokertymän ja osaavan työvoiman riittävyyden turvaamiseksi tarvitaan välttämättä yhä enemmän opiskelu- ja työperäistä maahanmuuttoa. Suomi ja Kainuu kansainvälistyvät. Kansainvälistymisosaamista vaaditaan koulutuspalvelujen tuottajilta, yrityksiltä, julkiselta sektorilta, järjestöiltä ja kansalaisilta.

Kiihtyvään tahtiin muuttuva maailma vaatii uutta osaamista, mutta sivistys ja sitä vahvistava koulutus ja oppiminen ovat myös itseisarvoisia osia humania ihmisyyttä ja merkityksellisen elämän rakentajia.

Jouni Ponnikas
Aluekehitysjohtaja, Kainuun liitto

Osaamisen teemavuosi Kainuussa

Kainuun liitto | Aluekehitysasiantuntija Eero Vilhu

Osaaminen on alue- ja rakennepoliittikan kulkemä. Sitä edistetään, kehitetään ja hyödynnetään ja sen varaan rakentuu alueiden kilpailukyky ja kasvu. Ilman osaavaa työvoimaa ei alueiden pitkäjänteinen kehittäminen ja kehittyminen ole mahdollista. Siksi Kainuuta koskeva työvoimapula ja kilpailu osaavasta työvoimasta onkin vähintään yhtä vakava ilmiö kuin korkea työttömyys.

Nyt käynnissä olevan alue- ja rakennepoliittikan ohjelman – Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 toimintalinjojen 4–6 rahoituskanavoituu **Euroopan sosiaalirahaston (ESF+)** kautta, ja niiden painopisteinä ovat työllisyys, osallisuus, sosiaaliset innovaatiot ja nuoret. ESR-rahoitus onkin keskeisessä asemassa osaamisen kehittämisessä ja sitä tarkastellaankin tässä julkaisussa sivuilla 6–9. Ohjelman kolme **Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR)** toimintalinjaa (TL 1–3) tarjoavat myös mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen.

Innovaatiivinen Suomi

Toimintalinjan 1, innovatiivinen Suomi, erityistavoitteet painottavat osaamista, ennakointi- ja innovointitoimintaa, pk-yritysten tuotteiden ja palvelujen sekä teknologiodien käyttöönottoa ja hyödyntämistä. Kainuussa on tällaista toimintaa rahoitettu merkittävästi ja maakunnan osaamiskeskitymät ovat kehittyneet omilla aloillaan huipputasolle. Hyviä esimerkkejä löytyy niin supertietokone-ekosysteemin, opetus- ja oppimisympäristöjen kehittämisen, puutuotealan, mittaustekniikan ja huippu-urheilun tutkimuksen aloilta.

Hiilineutraali Suomi

Vihreää siirtymää edistävä toimintalinja 2, hiilineutraali Suomi, pyrkii erityistavoitteidensa – energiatehokkuuden, ilmastomuutoksen sopeutumisen ja kiertotalouden – kehittämisen kautta ohjaamaan rahoitusta ja toimintaa kestävämpään ja globaalien ilmastotavoitteiden mukaiseen suuntaan. Osaamisella ja soveltamalla uutta teknologiaa ja digitaalisuuden mahdollisuuksia kasvatetaan ja luodaan uutta liiketoimintaa uusille aloille. Painopisteen siirtoa hiilineutraalimpaan suuntaan tarvitaan kaikilla aloilla. Ohjelman EAKR-rahoituksesta ohjataankin 30 % tälle toimintalinjalle. Lisäksi koko ohjelman EAKR-rahoituksen toimenpiteistä tulee olla vähintään 35 % ilmastotavoitteiden mukaisia.

Oikeudenmukaisen siirtymän (JTF) rahoitus

Suomen alue- ja rakennepoliittikan ohjelmaan on kuluvalle ohjelmakaudelle otettu ensimmäistä kertaa uusi rahoitusväline mukaan turvaamaan sitä, että siirtymä kohti vihreää taloutta tapahtuisi mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Tähän tarpeeseen vastaa ohjelman toimintalinja 7 eli oikeudenmukaisen siirtymän toimintalinja (JTF). Ohjelman rahoituskriteerihin kuuluu, että maakunnallisesti laaditut oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmat ohjaavat rahoitusta.

JTF-rahaston toimet noudattavat EU:n komission linjauksia ja Suomen hallitusohjelman tavoitteita puolittaa turpeen energiakäyttö vuoteen 2030 mennessä. Rahastolla kompensoidaan tästä johtuvia sosioekonomisia ja ympäristöllisiä haittavaikutuksia.

Älykkään erikoistumisen strategia

Maakunnat ja alueet Suomessa ja EU-maissa ovat laatineet omat älykkään erikoistumisen strategiansa. Näiden asiakirjojen tarkoitus on tukea ja ohjata alueilla hanketoimintaa sekä muuta alueiden kehittämistä määrittelemällä kärkialat ja -toimet, joilla alue pyrkii erikoistumaan huippuosaajana alueiden välisessä yhteistyössä ja kilpailussa. Alue- ja rakennepoliittikan ohjelman toteutusta onkin sidottu alueiden älykkään erikoistumisen strategioiden toteutukseen.

Osaaminen on älykkään erikoistumisen keskiössä. Pienelle maakunnalle kuten Kainuu, on oppiminen ja yhteistyö kriittisen tärkeää. Vaikka maakunnassa on melko vähän toimijoita, on alueella kuitenkin huippuosaamista ja innovaatioinfrastruktuuria, joiden avulla Kainuu on kokonaan suurempi tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tuottaja. Maakunnan yritykset ja muut toimijat hyötyvät yhteistyöstä tutkimus- ja arvokehtujen parissa niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin.

Osaamisen teemavuosi

Vietämme parhaillaan osaamisen teemavuotta (toukokuu 2023–2024). EU:n teemavuosina pyritään nostamaan tietoisuutta jostakin yhteisesti valitusta laajasta teemasta ja järjestämään tilaisuuksia ja keskustelua teeman ympärille. Osaamisen teemavuonna

halutaan korostaa erityisesti osaamisen merkitystä mahdollistajana sillä valtaosa Euroopan pk-yrityksistä kärsivät osaavan työvoiman tai osaamisen puutteesta ja oikealla ammatti- ja täydennyskoulutuksella voitaisiin tilannetta parantaa.

Osaamisen teemavuotena on komissio asettanut tavoitteiksi Porton julistuksessa vuonna 2021 työllisyysasteen kasvattamisen Euroopassa 78 prosenttiin ja aikuisväestön 60 prosentin vuotuisen osallistumisen koulutuksiin vuoteen 2030 mennessä. Digitaalisuus asettaa omat haasteensa väestön jatkuvalla osaamisen kasvattamiselle. Osaamisen tunnistaminen on myös tärkeä haaste, johon teemavuosi haluaa kiinnittää huomiota. Teemavuotata vietetään useiden tilaisuuksien ja tapahtumien merkeissä sekä jakamalla tietoa ja rekisteröitymällä teemavuoden verkkosivulle.

Osaamisen lisäämisen hankkeita tuetaan useiden EU-osarahoitteisten ohjelmien avulla, joista Euroopan sosiaalirahaston tuki on merkittävin. Muita tärkeitä ohjelmia ovat mm. Euroopan palautumis- ja tukiväline (RecoverEU), Euroopan investioiohjelma (InvestEU) ja pitkään toiminut Erasmus+-vaihto-ohjelma. Erasmus+-ohjelman tuen rahamäärää onkin kasvatettu merkittävästi nykyisessä monivuotisessa budjetitikehyksessä aiempiin verrattuna.

Osaamisen, koulutuksen ja oppimisen merkitys korostuu väestön vaatimusten koventumisen myötä. Digitaalisuus ja vihreä siirtymä lisäävät painetta osaamisen vaatimuksille. Jatkuva oppiminen on tullut osaksi arkipäivää.

Lisätietoa

ÄES- ja JTF-strategiat

Lisätietoa ÄES-strategiasta ja oikeuden mukaisen siirtymän (JTF) strategiasta:

kainuunliitto.fi/elinkeinot-ja-alue-kehitys/kainuu-ohjelmaan-liittyvat-toimialastrategia/alykkaan-erikoistumisen-strategia

kainuunliitto.fi/rahoitus/uudistuva-ja-osaava-suomi-2021-2027-ohjelma

EYS verkkosivut

Lue lisää Osaamisen teemavuodesta osoitteessa: year-of-skills.europa.eu

#EuropeanYearofSkills
#Osaamisenvuosi

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

EAKR			ESR+			JTF
Innovaatiivinen Suomi	Hiilineutraali Suomi	Saavutettavampi Suomi	Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi	Sosiaalisten innovaatioiden Suomi	Aineellista puutetta torjuva Suomi	Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi
TKI	Energiatehokkuus ja päästövähennykset		Työllisyys			Liiketoiminta ja työpaikat
Digitalisaatio	Ilmastonmuutos	Tieliikenne	Osaaminen	Sosiaaliset innovaatiot (nuoret)	Aineellinen apu	TKI-investoinnit ja uudet ratkaisut
Pk-yritykset	Kiertotalous		Yhdenvertaisuus ja osallisuus			Turvetuotanto-alueiden kunnostus ja muuttaminen
1 488 MEUR			1 006 MEUR			665 MEUR

Euroopan unionin osarahoittama

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Suomen alue- ja rakennepoliittikan ohjelman rahoitus. Luvut EU-valtio, M€. Kuva: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Osaaminen ja kansainväliset EU:n yhteistyön ohjelmat

Euroopan alueellisen yhteistyön rahoitusohjelmat (Interreg-ohjelmat) tarjoavat mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen ja sitä kautta alueiden kasvun ja kilpailukyyn vahvistamiseen. Ohjelmien yhteinen periaate on hyvien käytäntöjen etsiminen ja siirtäminen alueilta toisille.

Kainuun liitto | Aluekehityspäällikkö Paula Karppinen, vs. aluekehityspäällikkö Roman Gokkojev, aluekehityssiantuntija Eero Vilhu

Interreg Aurora -ohjelma kattaa EU-alueen pohjoisimpia osia Suomen, Ruotsin ja Norjan alueella, ja se on integroitu saamelaisalueiden ja saamelaishallinnon kanssa. Ohjelmaan on tehty muutos kahden uuden alueen -Kainuun ja Pohjois-Karjalan -liittämisestä osaksi Auroran ohjelma-alueutta. Tämä muutos johtuu EU-varojen uudelleen allokoinnista ulkorajaohjelmista sisärajaohjelmiin. Kainuun tapauksessa kyse on Kolarctic ja Karelia CBC ohjelmiin varatun rahan siirosta Interreg Aurora -ohjelmaan. Interreg Auroran seuraava, jo neljäs rahoitushaku avataan 5.2. ja se jatkuu 5.3.2024 saakka. Hakua edeltää hankeideoiden kommenttikierros, jolle on varattu koko tammikuu.

Ohjelma keskittyy edistämään muiden Interreg-ohjelmien tapaan alueensa kilpailukykyä, kestävyttä ja houkuttelevuutta, mutta näiden tavoitteiden lisäksi on ohjelman tavoitteeksi kirjattu erityisesti kestävä kehitys. Ohjelman prioriteettien ja niiden alaiset erityistavoitteiden keskuudessa huomattava siivu on varattu osaamisen kehittämiseksi alueella. **Koulutus ja elinikäinen oppiminen** on osa ohjelman kolmatta Sosiaalisempi Eurooppa -painopistettä.

Kyseisen toimintalinjan tavoitteena on vahvistaa alueen osaamistarjontaa. Toiminnan pitäisi mahdollistaa enemmän rajat ylittäviä työllistymismahdollisuuksia, edistää pyrkimyksiä saada enemmän ihmisiä työelämään ja parantaa tuottavuutta. Rajat ylittävien vaikutusten ja tehokkuuden maksimoimiseksi hankkeilla tulisi edistää yhteisiä toimia ihmisten uudelleen kouluttamiseksi, houkuttelemiseksi ja työssä pitämiseksi

työvoiman ja ammattitaidon tarjonnan lisäämiseksi Auroran ohjelma-alueella. Tämän saavuttamiseksi alue tarvitsee vahvaa ja laajaa koulutustarjontaa. Koulutusta järjestävät tahot voivat tehokkaasti edistää toimivaa osaamisen tarjontaa ja elinikäistä oppimista rajat ylittävissä verkostoissa ja yhteenliittymissä ja paremmin vastata yritysten ja organisaatioiden osaamistarpeeseen. Tämä toimintapolitiittinen tavoite on yhdenmukainen ja kattaa useita poliittisia toimia, kuten koulutusta, joista on päätetty EU:n Itämeri-strategiassa.

kuuluvat Itä- ja Pohjois-Suomen sekä Keski-Suomen maakunnat. Ohjelma perustuu varhaan asuttujen yhteisöjen vahvuuksille, kannustaa osaamisen vahvistamiseen, tehokkaaseen innovatiivisten ratkaisujen löytämiseen ja kestäväan kehityksen edistämiseen. Toimintalinjat ohjelmassa ovat 1) veto-voiman ja innovaatioiden lisääminen, 2) sopeutuminen ilmastonmuutokseen sekä 3) organisaatioiden kapasiteetin ja alueellisen yhteistyön lisääminen.

Mukana olevien alueiden haasteet sekä mahdollisuudet ovat paljolti samankaltaisia. Ohjelma-alueen rakenne mahdollistaa yhteistyön useiden samantyyppisten alueiden kesken huomioiden alueiden erityispiirteet tai niiden vaatimukset, kuten alhainen väestötiheys, saavutettavuuden ongelmat, runsaat luonnonvarat ja niiden kestävä käyttö, herkäät luonto-olosuhteet ja ilmaston muutoksen vaikutukset niihin. Alueilla on myös vahva tarve lisätä taloudellista monimuotoisuutta sekä kykyä toimia muuttuvissa olosuhteissa. Ohjelma soveltuu siis hyvin myös kainuulaisten toimijoiden kehittämistyön rahoitusvälineeksi.

Varsinaisten hankkeiden kesto on enimmillään kolme vuotta ja maksimikoko 1,5 milj. euroa. Valmisteluhankkeet 18 kuukautta maksimissaan ja kustannuksiltaan 200 000 euroa. Hankkeen toteuttajien tulisi olla mahdollisimman laajasti eri ohjelma-alueen vyöhykkeiltä. Ohjelman seurantakomitea on tähän mennessä hyväksynyt toteutettavaksi 16 päähanketta ja 16 valmisteluhanketta. Pelkkää EU-tukea ohjelmassa on käytettävissä n. **40 milj. euroa**, josta

Kajaven työntekijä. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Lisätietoa hankkeista

Pohjoinen periferia ja arktinen -ohjelma
www.interregaurora.eu

Lisätietoa ja luettelot ohjelmaan hyväksytyistä hankkeista kuvauksiineen löydät NPA-ohjelman verkkosivuilta:
www.interreg-npa.eu/interreg-npa-2021-2027/programme-in-brief

Erasmus+-ohjelma
erasmus-plus.ec.europa.eu/fi
www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/erasmus-ohjelma-2021-2027

LUE LISÄÄ

Tutustu Interreg-ohjelmien toimialueisiin, perustietoihin ja avoimiin rahoitushakuihin

www.interreg.eu

Pohjoinen Periferia ja Arktinen -ohjelma

Euroopan unionin Interreg -rahoitusohjelmista Northern Periphery and Arctic 2021–2027 (NPA) -ohjelma eli **Pohjoinen Periferia ja Arktinen** -ohjelma muodostaa yhteistyöalueen seitsemän (7) ohjelmakumppaniin välillä; Suomen, Irlannin ja Ruotsin jäsenvaltiot yhteistyössä EU:n ulkopuolisten maiden kuten Färsaarten, Islannin, Grönlannin ja Norjan kanssa. Suomesta alueeseen

reilu puolet on vielä vuoden 2023 lopulla sitomatta. Menossa on neljäs hakukierros, mikä on avoinna 2.2.2024 saakka ja ohjelmasihteeristö kannustaa suunnittelemaan hankkeita erityisesti ohjelman kolmanteen toimintalinjaan.

Seurantakomitea on tarkentanut kolmannen toimintalinjan alle viisi eri painopistettä: 1) Yhteisöjen valmius (kuten etsintä- ja pelastustyö), 2) perintö, luonto, perinteet ja kulttuuri, 3) hyvinvointi, 4) osaajien houkutteleminen alueelle sekä 5) nuorten osallistaminen. Ohjelman tuella rahoitetut strategiat voivat olla sekä laajemmalla että paikallisella toteutettavia strategioita.

Ohjelmasta rahoitetaan varsinaisten hankkeiden lisäksi myös valmisteluhankkeita. Niiden tarkoituksena on kehittää hankkeita tarkempaan ja kohdenne-tumpaan suuntaan, selvittää hankkeen tuosten tarvetta ja alueiden välillä. Ohjelma tukee hyvien käytäntöiden vaihtoa ja siirtämistä alueilta toisille sekä toimintatapojen ja -menetelmien oppimista. Euroopan unionin rahoitusohjelmista

Interreg Europe -ohjelma

Interreg Europe -ohjelma on ollut Kainuun kannalta merkityksellinen kansainvälisen yhteistyön ohjelma, sillä ohjelman hankkeissa on vuosien varrella ollut mukana monia kainuulaisia toimijoita. Interreg Europe on Interreg -ohjelmista suurin, ohjelman toiminta-alue kattaa kaikki EU:n jäsenmaat ja yhteistyö sen hankkeissa onkin usein laajempaa ja hankekonsortiot suurempia, tyypillisesti noin 10 toimijan ja alueen hankekokonaisuuksia. Ohjelma-alueeseen kuuluu 29 maata (EU-jäsenvaltiot ja Norja sekä Sveitsi).

Interreg Europa -ohjelman rahoituskehys nykyiselle ohjelmakaudelle on **379 M€**. Ohjelman ytimessä on uusien toimintapolitiikkajen ja tapojen levittäminen aluekehityksen, kasvun ja elämän laadun parantamiseksi eri toimialoilla Euroopan maiden ja alueiden välillä. Ohjelma tukee hyvien käytäntöiden vaihtoa ja siirtämistä alueilta toisille sekä toimintatapojen ja -menetelmien oppimista.

Euroopan unionin rahoitusohjelmista

vanhimpia ja suosituimpia on **Erasmus+-ohjelma**. Se on luonteeltaan ja periaatteiltaan useimmista EU:n ohjelmista poikkeava, koska se on vaihto-ohjelma eri pituisille ulkomaan jaksoille. Sen keskiössä ovat osaamisen levittäminen ja kokemukset kansainvälisestä toiminnasta toisessa EU:n jäsenvaltiossa. Yli 300 000 suomalaista on osallistunut Erasmus+-ohjelman ja sitä edeltävien ohjelmien tukemiin ulkomaanjaksoihin vuodesta 1992 lähtien.

Erasmus+-ohjelman avulla osallistujat ovat kehittäneet kielitaitoaan, kansainvälistä osaamistaan ja yhteistyötaitojaan. Oppilaitokset ja organisaatiot ovat muun muassa vaihtaneet hyviä käytänteitä, kehittäneet yhteisiä opintojaksoja, luoneet uusia toimintamalleja ja menetelmiä, kehittäneet nuorisotyön käytäntöjä ja edistäneet eurooppalaista liikunta- ja urheilupolitiikkaa yhteistyössä kansainvälisten kumppaniensa kanssa. Ohjelman toteutukseen on osoitettu kuluvalle monivuotisella rahoituskaudella ennätysmäärä rahoitusta, huikeat 26 mrd. €.

Interreg Aurora Co-funded by the European Union

Interreg Aurora -ohjelman alue vuoden 2024 alusta alkaen. Lähde: www.interregaurora.eu.

Luonnon hyvinvointivaikutuksia hyödynnetään Kainuussa. Kuva: Jari Lindeman, Luonnonvarakeskus (Luke).

Euroopan sosiaali- rahastolla osaamista Kainuuseen

Alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen ohjelmakausi 2014–2020 sulkeutui vuoden 2023 lopussa viimeisten hankkeiden päättymisen myötä. Euroopan sosiaali-rahaston (ESR+) hankkeita oli ohjelmakaudella Kainuussa yhteensä 144 ja niiden EU- ja valtion rahoituksen yhteenlaskettu tuki oli yli 32 M€.

**Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus |
Rahoitusasiantuntija Verna Piirainen**

Vuosien saatossa maailma on muuttunut: on siirrytty korkean työttömyyden ajasta kohti työvoimapolitikan, koettu koronapandemia ja sen tuomat muutokset työtapaan, otettu digiloikkia ja siirrytty maailmantalanteen myllerrysten tuomiin epävarmoihin aikoihin. Ohjelman toteutuksessa on pyritty vastaamaan mahdollisimman joustavasti ja oikea-aikaisesti toimintaympäristöstä nousseisiin kehittämistarpeisiin.

Euroopan sosiaalirahaston tukemana on kehitetty Kainuun alueen työllisyyttä, osaamista ja osallisuutta monin tavoin.

Rahoitettuja hankkeita on ohjelmakaudella ollut yhteensä 144, näistä 33 hanketta on ollut ylimaakunnallisesti toteutettuja. EU:n ja valtion tuen määrä on ollut runsaat 32 miljoonaa euroa, jonka lisäksi hankkeisiin on suuntautunut huomattava määrä kuntarahoitusta, muuta julkista rahoitusta ja yksityistä rahoitusta.

Osaamista työllisyyspalveluihin
Työllisyyden edistäminen on yksi ESR-rahituksen keskeisiä periaatteita. Kainuun kunnat ja järjestöt ovat olleet aktiivisia kehittäjiä ja toimijoita työllisyshankkeissa. Osaamisen kehittäminen ja erilaiset koulutukset osana työllisyyspolulla etenemistä ovat olleet vahvasti mukana kaikissa hankkeissa. Erityisesti ohjelmakauden alkupuolella kuntien

työllisyshankkeiden osana toteutettiin runsaasti työvoimapolitiittisia koulutuksia, joiden kautta työttömät työnhakijat saivat tutustua uusiin aloihin, kehittää omia opiskeluvaihtoehtojaan sekä parantaa työelämätaitojaan. Hankkeet ovat tarjonneet osallistujille monipuolisesti erilaisia lyhytkoulutuksia, korttikoulutuksia ja valmennuksia, jotka ovat edistäneet osallistujien etenemistä kohti työtä, yrittäjyyttä tai koulutusta.

Työllisyyspalveluissa mukana olevien toimijoiden omaa osaamista on vahvistettu erityisesti luontolähtöisissä green care -menetelmissä. Hankkeissa on voitu toteuttaa erilaisia kokeiluja ja työtapaan kehittämistä luonto- ja eläinavusteisiin menetelmiin liittyen. Luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia hyödynnetään nyt huomattavan paljon aiempaa enemmän osana kuntoutus- ja työllisyyspalveluita.

Opinnollistamisen edelläkävijä
Opinnollistamisen kehittäminen osana työllisyyspalveluita on ollut merkittävässä roolissa useissa hankkeissa. Teema otettiin mukaan hankkeisiin

ensimmäiseksi Kuhmossa, josta se levisi Sotkamoon ja Suomussalmelle, ja ohjelmakauden edetessä toiminta on laajentunut siinä määrin, että tällä hetkellä opinnollistaminen on osa kaikkien Kainuun kuntien työllisyyspalveluita. Tällä hetkellä oppimisympäristöiksi tunnistettuja työpaikkoja niin kuntaorganisaatioissa, yrityksissä kuin yhdistyksissä on Kainuussa pitkälti toista sataa, ja osaamistodistuksia on saanut lähes pari sataa henkilöä. Kainuun onkin toiminut opinnollistamisen saralla jonkinlaisena edelläkävijämaakuntana ja hyviä käytäntöjä on haluttu kuulla laajasti ympäri Suomen.

Osaamista kärkeleille

Koulutuksen tarjonnan ja laadun kehittämisen osalta Kainuussa on satsattu erityisesti maakuntaohjelman mukaisiin kärkeleihin. ICT- ja pelialaan, matkailuun ja liikuntaan, sosiaali- ja terveysalaan sekä kaivannaisalaan liittyviä hankkeita on ollut useita niin toisella asteella kuin korkeakoulutasollakin. Hankkeiden avulla on vahvistettu koulutusalojen vetovoimaa, uudistettu niiden sisältöjä, edistetty

osaavan työvoiman saatavuutta ja yritysyhteistyötä ja käynnistetty aivan uusia koulutuskokonaisuuksia, jotta voidaan vastata alueen osaamis- ja työvoimatarpeisiin. Samanaikaisesti on parannettu oppilaitosten valmiuksia toimia korkeatasoisten koulutussisältöjen tarjoajina ja aluekehityksen keskeisinä moottoreina.

ESR-rahituksen tuella on mm. otettu e-urheilu osaksi Vuokatti-Ruka Urheiluakatemia toimintaa, käynnistetty Kuhmon Taitotehdas, jossa ammatillinen koulutus on tuotu takaisin Kuhmoon, kehitetty Kajaanin ammattikorkeakoululle uusi Datasta tekoälyn -koulutus sekä vahvistettu DIGIOS-hankkeessa sotealan julkisten ja yksityisten toimijoiden sekä oppilaitosten digitaalisia ja teknologiaosaamista.

Digiosaaminen ja vihreä siirtymä

Digitalisaation edistäminen ja siihen liittyvän osaamisen vahvistaminen on noussut merkittäväksi teemaksi ohjelmakauden edetessä. Osaltaan tähän vaikutti koronapandemian mukanaan tuoma digisiirtymä ja ohjelmakauden loppupuolella ohjelman toteutukseen

Eläinavusteisia menetelmiä osana työllisyyspalveluita. Kuva: Jari Lindeman, Luonnonvarakeskus (Luke).

TIESITKÖ?

ESR-rahituksen tuella on saatu esimerkiksi e-urheilu osaksi Vuokatti-Ruka Urheiluakatemia toimintaa.

ESR-rahituksen jakautuminen ohjelmakaudella 2014–2020 Kainuussa

Nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen	8,5 M€
Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantaminen	7,0 M€
Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen	5,4 M€
Tuottavuuden ja työhyvinvoinnin parantaminen	4,8 M€
Siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen	4,0 M€
Digitaalisten taitojen parantaminen	1,1 M€
Yritysten ja yrittäjien nopean muutuskäyvyyden edistäminen	0,8 M€
Työ- ja koulutusurien sukupuolenumukaisen eriytymisen lieventäminen	0,5 M€
Yhteensä	32,1 M€

Pelialan opiskelijoita Kajaanin ammattikorkeakoululla. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Kainuulaista osaamista kehittämässä

Kajaanin ammattikorkeakoululle ESR-rahoitus on ollut pitkään tärkeä kanava työvoiman osaamisen lisäämisen, työllisyyden edistämisen ja sosiaalisen osallisuuden hankkeille. Hyödynsajina ovat olleet kainuulaiset sekä työnantajat.

KAMK | Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan johtaja Mikko Keränen

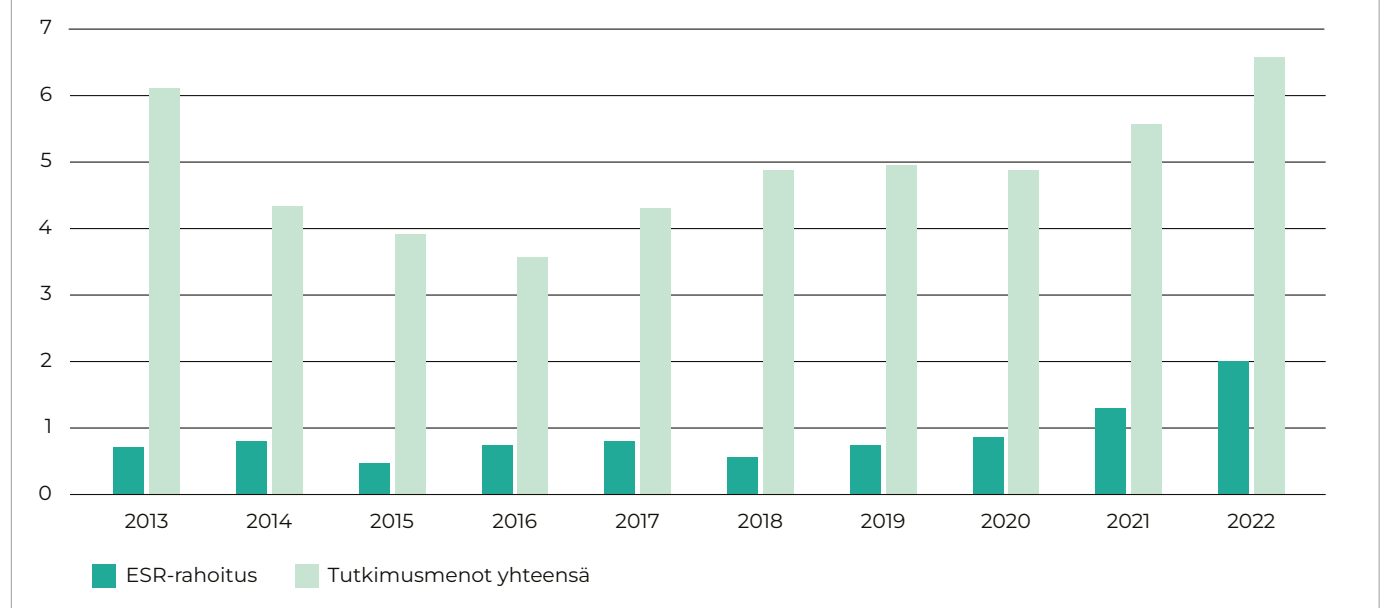
Kaajaanin ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa vuonna 1992 ja toimilupa vakinaistettiin vuonna 1996. Suomi liittyi osaksi Euroopan unionia vuonna 1995. Uudelle ammattikorkeakoululle avautuivat Euroopan rakennerahastojen mahdollisuudet unioniin liittymisen myötä. Ensimmäiset ESR-hankkeet alkoivat vuonna 1997, joten hyvin nopeasti toiminta lähti liikkeelle. Ensimmäiset kaksi ESR-hanketta olivat Informaatiopalvelukeskus Kainuun elinkeinoelämälle ja MediCaRing-hanke. Ensiksi mainitussa hankkeessa kehitettiin kirjastoa ja sen toimintaa vastaamaan tuossa vaiheessa murruksessa olevaa kirjastotoimintaa. Internet ja digitaalisuus muuttivat kirjastotoimintaa ja hankkeessa haluttiin vastata näihin haasteisiin. MediCaRing-hankkeessa tavoitteena oli parantaa ennaltaehkäisevien terveyspalvelujen saavutettavuutta syrjäseuduilla. Hankkeessa pilotointiin mm. MediCaRing-terveyspalveluautoa, joka vei ennaltaehkäiseviä palveluita

Paltamon haja-asutusalueille. Lisäksi merkittävä osa hankkeen tavoitteita oli terveystarkastustietojen siirtäminen suoraan ja reaaliaikaisesti asiakkaiden kotoa terveystietoihin. Myös kuvansiirtoa testattiin kotoa terveyskeskukseen ja sieltä edelleen hoidon arvioimiseksi. Näissä kahdessa ensimmäisessä hankkeessa oli teemoja, joiden ympärillä kehittämistoiminta on jatkunut läpi vuosien.

Hankerahoituksen merkitys on ollut Kainuussa suuri jo pitkään. Rahoituksella on pyritty huomioimaan alueen erityishaasteita, jotka kumpuavat syrjäisestä sijainnista suhteessa talouden ydinalueisiin sekä työvoiman osaamiseen ja saatavuuteen. KAMK on ollut merkittävä hanketoimija Kainuussa. Hankkeita on toteutettu ammattikorkeakoulussa useita satoja ja hankehakemuksia on jätetty lähemmäs tuhat niin kotimaisiin kuin ulkomaisiinkin rahoitushakuihin vuosien saatossa.

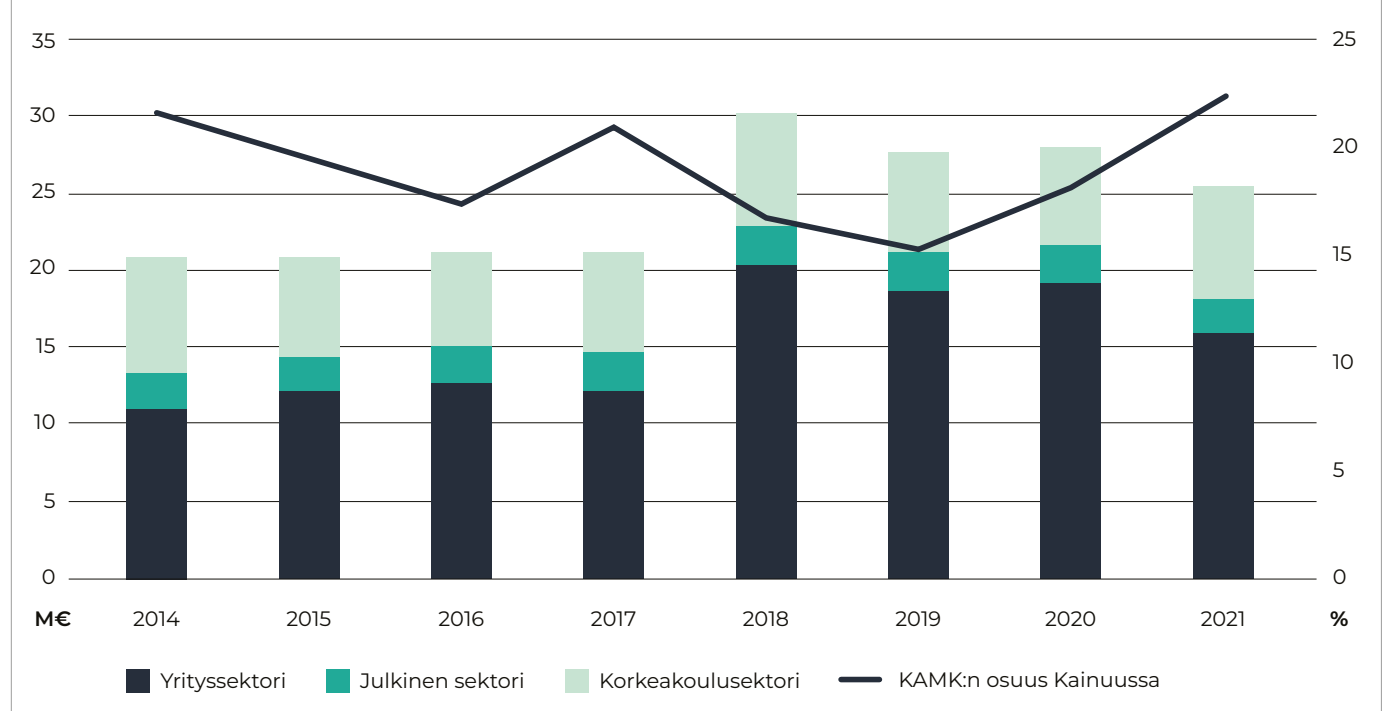
Tämä työ on ollut tuloksellista ja vuodesta toiseen KAMK on ollut ammattikorkeakoulujen parhaimmistoa TKI-toiminnassa, joka perustuu pitkälti

KAMKin tutkimusmenot ja ESR-rahoitus 2013–2022, M€

Kaavio 1. Kajaanin ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaismenot ja ESR-rahoitus 2013–2022.

TKI-menojen jakaantuminen Kainuussa 2014–2021, M€

Kaavio 2. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiomenot Kainuussa.

hankerahoitukseen. Esimerkiksi vuonna 2022 KAMK oli paras ammattikorkeakoulu ulkopuolisella rahoituksella mitattuna TKI-toiminnassa.

ESR-rahoituksen avulla KAMK on toteuttanut kaikkia kolmea lakisääteistä tehtäväänsä – koulutusta, tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä aluevaikutavuutta. ESR:n kautta on järjestetty jopa kokonaisia tutkintokoulutuksia sairaanhoidon, matkailun ja liikunnan alalla. Lisäksi useissa hankkeissa on järjestetty pienimuotoisempia osaamisen vahvistamisen kokonaisuuksia, joita esimerkiksi työssä olevat suorittaneet. Useissa ESR-hankkeissa on tehty soveltavaa tutkimusta, joilla on syvennetty kuvaa ilmiöstä ja tilanteesta Kainuussa.

ESR-rahoitus on ollut koko ajan tärkeää KAMKille, koska sillä on kehitetty laaja-alaisesti osaamista ja toimintaa alueella. Kaaviossa 1 on tarkasteltu TKI-toiminnan rahoitusta kokonaisuutena ja KAMKin omaa panosta, sekä sosiaalirahaston osuutta. Kaaviosta näkyy hyvin sosiaalirahaston merkitys ja

erityisesti viimeisen kahden vuoden kasvu. Vuoden 2023 luvut tulevat olemaan saman suuntaisia, mutta vuoden 2024 osalta on odotettavissa pientä laskua.

Kajaanin ammattikorkeakoulussa on ESR-ohjelmien kautta toteutettu kehittämistoimintaa kaikilla koulutusaloilla, sillä osaamisen vahvistamista on tarvittu niin tekniikan, liiketalouden, matkailun, sosiaali- ja terveysalan kuin liikunnan aloillakin. Eri toimialojen koulutustarpeet vaihtelevat, mutta kuitenkin osaava, hyvät tiedot ja taidot hallitseva työvoima on oleellinen osa kaikkea toimintaa.

Kajaanin ammattikorkeakoululla on merkittävä rooli Kainuussa niin osaamisen tuottamisessa kuin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassakin. Ainoana pysyvän tutkimukseen tähtäävän korkeakoulutuksen tarjoajana ammattikorkeakoululla on suuri vastuu alueella. Vähemmälle huomiolle on jäänyt se, että myös TKI-toiminnassa KAMKin kädenjälki on näkyvä. Soveltava tutkimustoiminta, siihen perustuva kehittäminen ja uusien innovaatioiden synny-

täminen ja käyttöönoton edistäminen ovat TKI-toiminnan ydintä, jolla luodaan uusia ideoita, palveluita ja teknologioita. Esimerkiksi pelialan kehittyminen Kainuussa on hyvä esimerkki koulutuksesta ja TKI-toiminnasta, joka on synnyttänyt kokonaan uuden toimialan alueelle yrityksineen ja työpaikoineen.

Kaaviossa 2 on TKI-menojen kehitys Kainuussa sekä KAMKin osuus siitä. Kaaviossa kiinnittää huomiota se, että TKI-menot eivät ole juurikaan Kainuussa kasvaneet absoluuttisina summoina. KAMKin osuus TKI-menoista on ollut kasvussa viime vuosina.

ESR+-ohjelma sisältää uusia painopisteitä ja tavoitteita, jotka vastaavat Suomen ja EU:n nykyisiä haasteita. Ohjelmassa korostuu aikaisempaa enemmän digitaalisuus, vihreän talouden edistäminen ja innovaatioiden tukeminen. Näiden muutosten myötä ESR+-ohjelma jatkaa Euroopan sosiaalirahaston pitkän linjan kehittämistä, johon Kajaanin ammattikorkeakoululla on paljon annettavaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Opiskelija Kajaanin kampuksella. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Lähteitä

Siirilä, J., Mäki, K. ja Kinnari, H. (2021). *Jatkuva oppiminen oppilaitosten ulkopuolella – yhteisiä tulkintoja ja merkityksiä rakentamassa.* Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 23 (2), 65-82. Osoitteesta: journal.fi/akakk/article/view/109879/65017

Sitra (2019). *Kohti elinikäistä oppimista. Yhteinen tahtotila, rahoituksen periaatteet ja muutoshasteet.* Sitran selvityksiä 150. Osoitteesta: www.sitra.fi/julkaisut/kohti-elinikaista-oppimista

Valtioneuvosto (2023). *Yhdessä jatkuvaa oppimista uudistamassa: Jatkuvan oppimisen uudistus -hankkeen loppuraportti.* Valtioneuvoston julkaisuja 2023:11. Osoitteesta: urn.fi/URN:IS-BN:978-952-383-950-2

Valtioneuvosto (2023). *Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023.* Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Osoitteesta: julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jatkuva oppiminen korkeakoulujen koulutustarjonnan ohjaajana

Jatkuva oppiminen pohjautuu käsitteenä elinikäisen oppimisen ideaan. Jatkuvan oppimisen on katsottu olevan ensisijaisesti työn kautta tapahtuvaa oppimista ja siten ratkaisu työelämän ja yhteiskunnan välisen muutoksen hallintaan.

KAMK | Rehtori Matti Sarén, kehitysjohtaja Mikko Saari

Jatkuvan oppimisen toteuttamisella halutaankin vastata yksilön elämän ja työuran eri vaiheissa tapahtuvaan osaamisen uudistamiseen sekä kehittämiseen. Keinot jatkuvan oppimisen toteuttamiseen ovat olleet pääasiassa osaamisen tunnistamisen menetelmät sekä täydennys- ja tutkintotavoitteisiin koulutuksiin osallistuminen digitaalisia oppimisympäristöjä hyödyntäen. Lisäksi työyhteisö nähdään jatkuvan oppimisen näkökulmasta oppivana yhteisönä.

Edellisen hallituksen hallitusohjelmaan sisällytettiin jatkuvan oppimisen uudistus, jonka tavoitteena oli edistää muun muassa työelämän aikaisia koulutusmahdollisuuksia, osaamisen tunnistamista ja tunnustamista koulutuksissa, edistää erilaisten ryhmien osallistumisen mahdollisuuksia koulutukseen sekä kannustaa korkeakouluja avaamaan ja kehittämään jatkuvan oppimisen koulutustarjontaansa mahdollistamaan aiempaa paremmin työn ja opiskelun yhteensovittamisen sekä oppimisen työpaikoilla ja yhteiskunnassa laajemmin. Tavoitteena on edelleen, että Suomessa vähintään 50 % 25–34-vuotiaista suorittaa korkeakoulututkinnon ja 60 % työvoimasta osallistuu säännöllisesti jatkuvan oppimisen palvelujen piiriin vuoteen 2030 mennessä.

Korkeakoulujen odotetaan tuottavan jatkossa selkeitä pätevytymispolkuja yhteistyössä työelämän kanssa, muodostamaan kotimaisen kielten osaamista vahvistavia oppimisratkaisuja ja edistämään kansainvälisten opiskelijoiden työmarkkinoille integroitumista. Tavoitteena on myös, että korkeakoulut parantavat koulutusten saavutettavuutta kehittämällä ohjauskäytäntöjä sekä avoimia oppimisympäristöjä. Lisäksi korkeakoulut edistävät jatkuvan oppimisen ja TKI-toiminnan toteutuksia. Jatkuvan oppimisen toteuttamisen edellytyksiä vahvistetaan jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman ja korkeakoulujen Digivisio2030 edistämishankkeen avulla.

Suomalaiset korkeakoulut ja yliopistot ovat sitoutuneet Digivisio-2030 toteuttamiseen. Digivisiota on kehitetty 2020-luvun alku korkeakoulujen sekä CSC:n yhteistyössä. Digivision tavoitteena on luoda jatkuvan ja joustavan oppimisen ekosysteemi, jonka rakentaminen jakautuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on käynnissä ja sen tavoitteen on tuottaa joustavan oppimisen alustaratkaisu vuoden 2025 alkuun. Tällöin alustalla mahdollistuu informaalin ja non-formaalin

lin koulutustarjonnan parissa oppiminen. Digivision ekosysteemin toisessa vaiheessa alustaa kehitetään formaalin koulutustarjonnan tarpeisiin (2025–2030). Oppimisen ekosysteemissä oppija pääsee kasvattamaan osaamistaan joustavasti, yhdestä paikasta tarvittava yksilöllinen koulutussisältö löytäen. Lisäksi oppija saa osaamisensa kasvua edistävää ohjausta sekä pystyy taltiomaan halutessaan oppimiseensa liittyvät tiedot läpi elämän. Oppimisen ekosysteemi mahdollistaa oppimisen laajempina kokonaisuuksina ja arjen pienissä hetkissä, oppijan tarpeiden mukaisesti.

Kajaanin ammattikorkeakoulu on vahvasti mukana Digivision kehittämistyössä. Olemme asettaneet tavoitteeksemme, että tarjoamme laadukasta, vaikuttavaa ja monipuolista verkko-opinnot mahdollistavaa koulutusta eri kohderyhmille. Tarjonnassa KAMK hyödyntää digitaalisia ratkaisuja, TKI-kärsiä ja jatkuvan oppimisen ohjauksen käytänteitä luodakseen ylivoimaisen hyvän oppimiskokemuksen oppijoille sekä arvoa työelämälle ja yhteiskunnalle. KAMKin jatkuvan oppimisen tarjonta perustuu monin osin hanketoiminnassa tapahtuvaan koulutussisältöjen tuottamiseen. Hankkeissa

tuotetaan työelämälle räätälöityjä koulutussisältöjä, joiden avulla pystytään pidemmällä aikajänteellä kehittämään myös työelämäälähtöisiä tutkintokoulutusten ja avoimen väylän sisältöjä.

Konkreettisenä esimerkkinä KAMKin jatkuvan oppimisen ylivoimaisen hyvästä tarjonnasta on Microsoftin sekä eri työelämätoimijoiden ja ammattikorkeakoulujen yhteistyönä KAMKin Edukamu-oppimisympäristöön tuottamat pienet osaamiskokonaisuudet **Taitoja työelämään -hankkeessa**. Osaamiskokonaisuuksien suoritukset ovat opintopisteytettyjä kokonaisuuksia. Niitä on mahdollisuus hyväksilukea osaksi tutkintoa tai käyttää polku- tai väyläopintoina. Digitaalinen oppimisympäristö mahdollistaa kaikille oppijoille avoimen ajasta ja paikasta riippumattoman opiskelun työlämsertifioiduksi ammattilaisiksi tekoälyn ja pilvipalvelujen sekä kyberturvallisuuden aloilla.

Tutustu ja opiskele mikrotutkintoon

- Practical AI – Mitä jokaisen tulisi tietää tekoälystä cs.edukamu.fi/practical-ai-fi
- Johdatus pilvipalveluihin ja kyberturvallisuuteen cs.edukamu.fi/elements-of-cloud-and-cybersecurity-fi

KAO maakunnan osaamisen kehittäjänä

Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on tuottaa osaamista työelämän ja opiskelijoiden tarpeisiin sekä turvata työvoiman saatavuus. Kainuussa ammatillisen koulutusta tarjoaa ja toteuttaa Kainuun ammattiopisto (KAO).

Kainuun ammattiopisto | Rehtori Anu Kuosmanen, asiakkuuspäällikkö Mirva Manninen
Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos | Kehittämissuunnittelija Osmo Hänninen

Kainuun ammattiopisto on monialainen oppilaitos, ja sen ylläpitäjällä Kajaanin kaupungilla on järjestämislupa 78 ammatilliseen tutkintoon sekä laajennettuun oppisopimuskoulutukseen. Tämä mahdollistaa myös sellaisten tutkintojen suorittamisen, joita ei ole järjestämisluvassa. Tämä mahdollistaa sellaisten tutkintojen järjestämisen, joita ei ole KAO:n järjestämisluvassa.

Valtakunnan tasolla käydään laajasti keskustelua osaavan työvoiman saatavuuden ratkaisemiseksi. Ammatillisessa koulutuksessa on olemassa toimivia ja tehokkaita malleja osaamisen kehittämiseen ja työvoiman saatavuuteen, kuten oppisopimuskoulutus. Osa yrityksistä on toimintamallia hyödyntänyt osana työvoiman saantia ja osaamisen lisäämistä.

KAO:ssa on vuoden 2022 aikana solmittu 1045 uutta oppisopimusta.

Oppisopimuksen hyödyt tulevat esille nopeasti, sillä opiskelija opiskelee tutkintoa samaan aikaan kun työskentelee työntekijänä yrityksessä. Laajennettua oppisopimustallia hyödyntäen olemme koulutaneet mm. yhteistyössä Oulun seudun ammattiopiston (OSAO) kanssa yli 100 prosessialan ammattilaista Terrafame Oy:lle vuosina 2020–2023 uuden akkukemikaalitehtaan työvoimatarpeeseen.

Kainuun ammattiopiston ja Terrafame Oy:n yhteistyö

Akkukemikaaliyhtiö Terrafame Oy on hyödyntänyt useamman vuoden ajan oppisopimuskoulusta niin uuden henkilöstön rekrytoinnissa kuin myös työsuhteessa olevan henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. Terrafame Oy on tarjonnut myös alaa opiskeleville opiskelijoillemme kesätöitä sekä mahdollisuutta kesäajan oppisopimukseen nopeuttamaan opintojen suorittamista.

Kainuun ammattiopiston metsäkoneiden ajoharjoitteluympäristö. Kuva: Lauri Väisänen.

Vuosina 2019–2020 Terrafame Oy rekrytoi uusia työntekijöitä prosessiteollisuuden ammatittutkinnon oppisopimuskoulutukseen kolmeen eri ryhmään. Koulutuksen aloitti 77 opiskelijaa, ja tutkinnon suoritti 68 opiskelijaa. Tutkinnon suorittaneille Terrafame Oy tarjosi työsuhteeseen mahdollisuutta oppisopimuskoulutuksen päättymisen jälkeen.

Lokakuussa 2023 jatkui hyväksi todettu yhteistyö, kun Terrafamella aloitti 24 uutta työntekijää kaksivuotisen prosessiteollisuuden ammattitutkinnon oppisopimuskoulutuksen. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijat hankkivat osaamista käytännön työtehtävissä työpaikkaohjaajan opastamana. Prosessiteollisuuden ammatittutkin-

non oppisopimuskoulutukset Kainuun ammattiopisto toteuttaa yhteistyössä Koulutuskuntayhtymä OSAO:n kanssa, OSAO:n toteuttaessa tutkintoon valmistavan opetuksen ja näytöt. Lähiopetus toteutetaan joko Terrafamen tiloissa tai Kainuun ammattiopistolla.

Terrafame Oy on kehittänyt henkilöstönsä osaamista myös monilla erilaisilla tutkinto- tai tutkinnon osatavoitteisilla oppisopimuskoulutuksilla, joihin ovat osallistuneet Terrafamella työsuhteessa oleva henkilöstö. Kainuun ammattiopisto on järjestänyt Terrafamen henkilöstölle oppisopimuskoulutusta mm. laboratorioalan perustutkintoon, prosessiteollisuuden, ajoneuvoalan, sähköalan sekä koneasennuksen ja kunnossapidon am-

matittutkintoon sekä yksittäisiin sähköalan sekä prosessiteollisuuden tutkintoon osiin. Myös työnjohtajia on koulutettu tuotannon esimiestyön sekä prosessiteollisuuden erikoisammattitutkintoihin.

Koulutuksen ja oppimisympäristöjen kehittäminen

Kainuun ammattiopisto kehittää EU:n hankerahoituksella ammatillista koulutusta ja rakentaa koulutusten toteuttamiseen uusia oppimisympäristöjä.

Metsäkoneet

Metsäkonealan yrityksillä on haasteita uuden työvoiman rekrytoinnissa ja kuljettajien osaamista olisi hyvä kehittää koko työuran ajan kannattavuuden parantamiseksi. Uudet puunjalostusalan investoinnit Kainuussa lisäävät myös tarvetta uusien metsäkoneiden kuljettajien kouluttamista työmarkkinoille.

Seppälän metsäkoneiden ajoharjoitteluympäristö hankkeessa rakennetaan Seppälän kampualueelle monikäyttöinen ajoharjoittelurata metsäkoneiden kuljettajille ja alan opiskelijoille sekä hankitaan harjoitteluympäristöön liittyvät metsäkoneesimulaattorit. Hankkeessa kehitetään metsäkonealan koulutusta, jolla parannetaan kainuulaisten metsäkoneyrittäjien puunkorjuukaluston käyttöastetta sekä vastataan puunkorjuuyritysten haasteisiin kouluttamalla alalle lisää työvoimaa. Hankkeessa lisätään metsäkonealan vetovoimaisuutta ja tehdään harjoitteluympäristöstä tunnetuksi alan keskuudessa. Hankkeen rahoittaja on Kainuun liitto.

Pintakäsittely

Teknologia- ja rakennusala kaipaa uutta työvoimaa pintakäsittelyalalle, eläköitymistien vuoksi aloilta on poistumassa työntekijöitä ja uusia osaajia tarvitaan yrityksiin. Yrityksillä on myös tarve kehittää

TIESITKÖ?

KAO:lla solmittiin vuoden 2022 aikana 1 045 uutta oppisopimusta. Sopimuksen kautta opiskelija opiskelee työn ohella tutkintoonsa.

Kainuun ammattiopiston SimSpray maalausimulaattori. Kuva: Mimbus Inc.

Terrafamen työntekijöitä. Kuva: Terrafame Oy.

Lääkäri Kainuun uudessa sairaalassa. Kuva: Kainuun kuvapankki.

Kajaanin yliopisto-keskus osaamisen kehittäjänä

Yliopistokoulutuksen volyymi on vaihdellut voimakkaasti Kainuussa 2000-luvulla.

Kajaanin yliopistokeskus | Johtaja Vesa Virtanen

Alkuvuosina koulutus oli monialaista opettajankoulutuksen ja monien maisteri- ja muuntokoulutusten pyöriessä alueella Kajaanin yliopistokeskuksen kautta. 2000-luvun puolivälissä olivat menossa muun muassa Mobiilipalveluiden maisteriohjelma, Kulttuuriteollisuuden koulutusohjelma muuntokoulutuksena/maisteritutkinto –hanke, Liikuntateknologian maisteri- ja tohtorikoulutusohjelma, elintarvikebiotekniikan maisteriohjelma sekä sähkötekniikan DI-muuntokoulutus. Toteuttajina olivat yliopistokeskuksen kaikki yhteistyöyliopistot: Oulu, Lappi, Itä-Suomi ja Jyväskylä omilla vastuukoulutuksillaan. Sitten näistä jatkoivat 2010-luvulla vain opettajankoulutus Kajaanissa Oulun yliopiston vetämänä ja Liikuntateknologian maisteri- ja tohtorikoulutusohjelma Vuokatissa Jyväskylän yliopiston vetämänä.

Vuosina 2018–2021 Itä-Suomen yliopiston, Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut AIKOPA:n ja Kainuun sosiaalityön koulutus- ja kehittämishankkeessa (ESR) koulutettiin liiki 20 pätevyysvaatimukset täyttävää sosiaalityöntekijää ja edistettiin samalla sosiaalityön tutkimus- ja kehittämisosaamista Kainuussa. Hankkeessa luotu SOCOPA-ekosysteemi toimii sosiaalialan toimijoiden innovaatio- ja kehittämislustana ja se vahvistaa yliopistolliseen tutkimusosaamiseen perustuvaa kehittämisosaamista Kainuussa.

Liikuntateknologia Vuokatin vahvuutena

2020-luvulla Liikuntateknologian maisteri- ja tohtorikoulutusohjelma jatkoi katkeamatonta toimintaansa Vuokatissa sekä elokuussa 2020 käynnistyi Suomen ensimmäinen **Palvelumuotoilun maisteriohjelma**, jota toteutti Kajaanin yliopistokeskuksessa Lapin yliopisto yhteistyössä Kajaanin ammattikorkeakoulun kanssa. Vuokatissa lisäkoulutuksena alkoi **Liikuntateknologian koulutuspolku**, huippu-urheilijan kaksoisura, jossa opiskelija suorittaa osittain samanaikaisesti sekä yliopisto että AMK tutkinnon. Korkea-asteen kaksoisura yhdistää tavoitteellisen urheilun ja korkea-kouluopinnot. Hankkeessa on kolme pää tavoitetta; koulutusohjelman kehittäminen, koulutusohjelman konseptointi ja integrointi osaksi opetusjärjestelmiä, ja kaksoisuraa tukevien käytänteiden juurruttaminen ja levittäminen muihin ympäristöihin.

Kesällä 2020 aloitti Kajaanissa yksi kansallinen **1000+ koulutuksen** ryhmistä, kooltaan 20 henkilöä. Kyseessä on varhaiskasvatuksenopettajien monimuotokoulutus varhaiskasvatuksessa työskenteleville tutkinnon korottamiseksi. Koulutusta koordinoi Oulun yliopisto KTK, hanketta toteuttamassa ovat myös Oulun yliopisto (AIKOPA/KYK), Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Tampereen ja Turun yliopistot sekä Åbo Akademi.

Syksyllä 2024 on aloittamassa Kajaanissa Opetus- ja kulttuuriministeriön erillirahoituksen sekä Kajaanin ja lisälmen rahoitusten turvin yhteensä 60 opiskelijaa ja 20 vuonna 2025. **Erityisopettajan opintoihin** tulee 20 aloituspaikkaa, varhaiskasvatuksen opettajan kandidaattikoulutukseen 40 aloituspaikkaa

ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan maisterikoulutukseen 20 aloituspaikkaa. Lisäksi on keskusteluita käyty mm. tekniikan puolen DI-koulutuksesta alueen yritysten tarpeisiin.

Metsäbiotalouden osaamisen kehittämistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuonna 2022 Oulun yliopistolle yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston ja Kajaanin yliopistokeskuksen kanssa yliopistokeskusten kehittämiseen liittyvän strategisen rahoituksen **Metsäbiotalouden osaamisen ja vaikuttavuuden vahvistaminen Kainuussa (BIOKAINUU)** -hankkeelle, jossa tavoitteena on tukea biotuotetehtaan investoinnin toteutumista ja metsäbiotalouden muuta teollista toimintaa tutkimus- ja kehitystoimenpiteillä sekä vahvistamalla alan osaamista. Lisäksi markkinoidaan laajat metsäbiotalouteen liittyvät koulutussisällöt yrityksille, ammattikorkeakoulujen henkilöstölle ja tutkimuslaitosten edustajille Kainuussa sekä parannetaan ja kehitetään valmiuksia toteuttaa Kajaanin yliopistokeskuksen sekä Oulun ja Itä-Suomen yliopistojen metsäbiotalouden asiantuntijoiden välistä yhteistyötä, jolla vahvistetaan alueellista osaamista ja vaikuttavuutta. Koulutusyhteistyön avulla täydennetään kainuulaisten osaamisopijaa ja edistetään alan osaajien entistä nopeampaa työllistymistä prosessiteollisuuteen.

Menossa on myös **Yliopistokoulutuksen laajentaminen Kainuussa – YlaKa-hanke**. Siinä Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskus ja Kajaanin ammattikorkeakoulu selvittävät yliopistokoulutuksen kehittämismahdollisuuksia Kainuussa. Hankkeessa kartoitetaan alueellisia yliopistokeskusten vaikutusalueella ja toiminnassa olevia yliopistokoulutukseen johtavia koulutuspolkuja ja niiden soveltuvuutta Kajaanin yliopistokeskuksen yhteistyöyliopistojen väliseen yhteistyöhön. Yhtenä tavoitteena on ns. **geneerisen mallin** kehittäminen siitä, mitä tulee huomioida ja tehdä suunniteltaessa uuden koulutuksen mahdollista aloittamista alueella.

Osaamisen vahvistamista tapahtuu paljon myös muuten kuin tutkintokoulutusten tai opintojaksosten suorittamisen kautta. Nykyään puhutaan paljon **mikromoduuleista** eli ns. erityistarpeeseen liittyvistä usein melko suppeistakin osaamisen siirroista muun muassa yritysten tuotekehityksen tarpeisiin, siellä olevien haasteiden tai uusien mallien ratkaisemiseksi tai kehittämiseksi. Kyseessä voi olla päivän tai puolen päivän tietoisuista, joita alan asiantuntijat tuovat alueelle alueen toimijoiden, kuten yliopistokeskuksen toimijoiden kautta tai näiden verkostojen kautta.

TIESITKÖ?

Kajaanin yliopistokeskuksessa käynnistyi elokuussa 2020 Suomen ensimmäinen Palvelumuotoilun maisteriohjelma.

Mikromoduuleilla tuodaan asiantuntijoiden avulla erikoisosaamista tuotekehitykseen ja uusien haasteiden ja mallien toteutukseen.

Kainuussa toimiva EUROPE DIRECT -tiedotuspiste kuuluu Suomen EUROPE DIRECT -verkostoon, joka puolestaan on osa Euroopan laajuista keskusten verkostoa. Keskusten tarkoituksena on lisätä vuorovaikutusta EU:n päätöksentekijöiden ja kansalaisten välillä sekä kannustaa kansalaisia osallistumaan keskusteluun EU:n tulevaisuudesta. Verkostoa hallinnoi Euroopan komissio. Voit toimittaa meille kysymyksiä EU:n toimintapolitiikoista, ohjelmista ja painopisteistä sekä osallistua tapahtumiin, joissa käsitellään Euroopan Unionin tulevaisuutta.

YHTEYSTIEDOT

EUROPE DIRECT Kainuu
Eero Vilhu, aluekehitysasiantuntija
eero.vilhu@kainuunliitto.fi
Puh. 044 7100 861
Kauppakatu 1, 2. kerros

AUKIOLOAJAT

Avoimena arkisin kello 9–15.

Muina ajankohtina
vastaamme puheluihin ja
sähköpostiviesteihin.

SOSIAALINEN MEDIA

Seuraa meitä sosiaalisen median
kanavillamme osoitteissa:

Facebook: www.facebook.com/KainuuED
Twitter: @EdKainuu